

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
15023090	IES Macías o Namorado	Padrón	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Xeografía	2º Bac.	4	116

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	6
4.1. Concrecións metodolóxicas	15
4.2. Materiais e recursos didácticos	15
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	15
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	16
6. Medidas de atención á diversidade	18
7.1. Concreción dos elementos transversais	19
7.2. Actividades complementarias	22
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente cos seus indicadores de logro	22
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	23
9. Outros apartados	23

1. Introducción

Esta programación comprende niveis da ESO e Bacharelato e materias do Departamento de Xeografía e Historia nun momento no que nos atopamos en pleno proceso de implantación da LOMLOE, e polo tanto nun proceso de adaptación a novos currículos.

A modo de introdución expoñemos os obxectivos que de forma xeral han de guiar o traballo do Departamento en todos os niveis e materias, aínda que cada materia responde a uns obxectivos específicos que se detallarán no seu apartado correspondente.

1.- Tratarase de inculcar nos nosos alumnos un coñecemento dos feitos históricos e xeográficos que estimulen a capacidade de razoar, de relacionar acontecementos e de adquirir un pensamento crítico que lles prepare e capacite para comprender o presente, isto entendémolo no sentido pedagóxico que Pierre Vilar asigna á Historia, cando di que esta debe servir, en primeiro lugar, para “ler o xornal.”

2.- A metodoloxía idónea baséase na construción de coñecementos de xeito progresivo. Outórgase un protagonismo especial á práctica directa mediante a utilización de recursos didácticos específicos propoñendo que o alumno observe e interprete os feitos xeográficos, históricos e artísticos a través de textos imaxes mapas ou informacións estatísticas. O compromiso co Plan de Fomento da lectura se plasmará no desenvolvemento das técnicas instrumentais básicas lectura comprensiva e destacando a iniciación á análise e comentario de documentos históricos e xeográficos. Trataremos de motivar a lectura recomendando aos nosos alumnos lecturas apropiadas para cada nivel.

3.- Os contidos das materias terán en conta os materiais existentes na contorna xeográfica e histórica fomentando a motivación dos alumnos para o estudo.

A estrutura e gradación dos contidos de cada nivel axustaranse a estas prioridades:

1.- Nos primeiros cursos a explicación da materia farase atendendo aos aspectos máis descritivos, sen pretender afondar en relacións lóxicas. Traballarase basicamente con procedementos e técnicas facilitando a comprensión e asimilación de contidos mínimos.

O primeiro curso dedícase polo que á Xeografía refírese, ao estudo da Terra e os medios naturais, con especial atención á relación entre o home e o espazo físico. O estudo histórico céntrase na evolución das sociedades prehistóricas desde as súas orixes ata a Idade Antiga. Nun ámbito espacial mundial e particularmente europeo, ibérico e galego.

En segundo inclúese o estudo das características e tendencias da poboación mundial e en especial a española, galega e a europea. Á súa vez analízase a Idade Media e a Idade Moderna, dando especial relevancia á monarquía hispánica, a colonización de América e a loita pola hexemonía europea.

2.- Nos cursos máis avanzados acentuaranse as esixencias en canto a explicación e memorización de contidos.

En terceiro predominan os aspectos xeopolíticos e económicos. Os contidos teóricos xenerais combinaranse con aplicacións e exemplos ao ámbito local e rexional. En cuarto curso se sintetizan a evolución histórica desde o século XVIII ata a actualidade. Farase fincapé na historia contemporánea española e galega.

3.- No Bacharelato, tanto para as materias optativas como para as obrigatorias, as prioridades centraranse en desenvolver os temarios establecidos no currículo oficial. Dende un punto de vista xeral, dado que cada materia especifica a súa distribución de contidos, debe insistirse en que a dinámica do grupo-clase servirá ao profesor para marcar o ritmo e introducir as modificacións pertinentes na programación que quedarán reflectidas na memoria de final de curso.

Contextualización

O IES “Macías o Namorado” atópase na vila de Padrón. Consta aproximadamente de algo máis de 53 profesores que imparten ensinanzas de ESO, Bacharelato e Ciclos formativos a uns 450 alumnos no curso actual. O alumnado deste centro procede basicamente do núcleo de Padrón, e de concellos limítrofes: Carcacía, Rois, Dodro, Cesures, Herbón, Extramundi e Valga.

Na vila hai outro IES (“Camilo José Cela) e Padrón conta con unha biblioteca municipal. Tamén o noso centro conta tamén con unha biblioteca, cunha grande dotación de libros. A pesares destes medios, detectamos pouco hábito lector no alumnado.

O centro conta con pizarras dixitais en practicamente tódalas aulas, ordenador e canón en todas elas. A meirande parte do alumnado conta cun ordenador na casa e está moi familiarizado co uso das novas tecnoloxías.

O alumnado caracterízase por ter bo comportamento, sendo moi infrecuente as condutas disruptivas; no entanto, e con carácter xeral, é un alumnado que carece de hábitos de estudo, e que tende a non esforzarse... carencias que sobre todo se detectan na ESO nos últimos anos.

Con respecto aos hábitos lingüísticos, son moitos os alumnos cuxa lingua materna é o galego, e o manexan con fluidez.

Contextualización lexislativa

- Lei Orgánica 3/2020, de 29 de decembro pola que se modifica a Lei Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación.
 - Orden de 25 de enero de 2022, por la que se actualiza la normativa de avaliación en las ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrgatoria e de bacharelato no sistema educativo de Galicia xa vixente dende o curso anterior será o referente empregado para avaliación das materias.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Recoñecer os retos ecosociais actuais e futuros de España debatendo desde a perspectiva xeográfica sobre as mensaxes recibidas a través de canles oficiais e extraoficiais, formais e informais, e desenvolvendo o pensamento crítico, para transformar padróns de consumo insostibles e adoptar estilos de vida saudables.	1-3		5	4	20-40	1-4	1	
OBX2 - Comprender a complexidade do espazo xeográfico, mediante a interpretación de fontes de información visuais, para apreciar a riqueza das paisaxes naturais e humanizadas e valorar a sostibilidade como principio das relacións entre os ecosistemas naturais e a acción humana.			4-5	1		1-4	1	1-2
OBX3 - Analizar a diversidade natural de España e a súa singularidade xeográfica dentro de Europa, a través da comparación de características comúns e específicas do relevo, o clima, a hidrografía e a biodiversidade, para reflexionar sobre a percepción persoal do espazo.			1-4		31	1-3		1
OBX4 - Aplicar as tecnoloxías da información xeográfica (TIX), métodos e técnicas propios ou de ciencias afíns, localizando fenómenos naturais e humanos, e argumentando con rigor os seus límites ou categorías, para resolver eficientemente o problema da escala en calquera análise ou proposta de actuación.	1		1-2	1-2-5		3	1-3	
OBX5 - Asumir a globalización como contexto que enmarca a evolución dos sistemas económicos e os comportamentos sociais recentes, investigando as súas relacións de causa e efecto e creando produtos propios que demostren a interconexión e a interdependencia a todas as escalas, para promover o respecto á dignidade humana e ao medio ambiente como base dunha cidadanía global.	5		1-5	4	31	2-3-4	1	41

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX6 - Explicar de forma crítica os desequilibrios territoriais de España e da súa estrutura sociolaboral e demográfica, recoñecendo os procesos e as decisións que contribuíron ás desigualdades presentes, para reforzar a conciencia de solidariedade e o compromiso cos mecanismos de cooperación e cohesión españois e europeos.			4		12-31	1-2-3	1-2	32
OBX7 - Mobilizar coñecementos previos, novos e doutros campos do saber ao abordar situacións do pasado, do presente ou do futuro, reorientando eficazmente decisións e estratexias de traballo individual ou en equipo, para achegar solucións innovadoras a contextos en transformación e fomentar a aprendizaxe permanente.	5		1		11-12-32-50	3	1-3	

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A xeografía e o estudo do espazo xeográfico	Unidade introdutoria na que se estudan os principais procedementos xeográficos que se aplicarán no resto das unidades do curso.	5	5	X		
2	O relevo español: a súa diversidade xeomorfolóxica	Unidade na que se estuda o relevo español, a súa orixe e a súa evolución dende o punto de vista xeomorfolóxico.	10	12	X		
3	A diversidade climática e a vexetación	Unidade na que se estudan os elementos e factores que explican o clima español e os distintos tipos de climas de España.	10	12	X		
4	A hidrografía	Tema que analiza os recursos hídricos de España, a súa distribución, mellora e conservación.	10	12	X	X	
5	As paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade	Unidade que estuda as paisaxes naturais de España e como o ser humano as transformou en espazos humanizados.	5	12		X	
6	A poboación española	Unidade que profundiza nos comportamentos demográficos actuais de España e que se plasma nas pirámides de poboación.	10	10		X	
7	O espazo rural e as actividades do sector primario	Tema que estuda as actividades do sector primario, en especial na agricultura e gandería, analizando as distintas paisaxes agrarias e os seus elementos constitutivos.	10	12		X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
8	As fontes de enerxía e o espazo industrial	Unidade que analiza o sector secundario centrando o estudo en coñecer as distintas formas de enerxía que utiliza España, na súa dependencia enerxética e que analiza os principais focos industriais do Estado español e os cambios recentes que se produciron na industria.	10	11		X	
9	O sector servizos	Unidade que analiza un dos sectores máis importantes da economía española, centrando o estudo na importancia do turismo, transportes, comunicacións e comercio.	10	10		X	X
10	O espazo urbano	Unidade que analiza o espazo urbano español; a estrutura e morfoloxía da cidade e a súa plasmación nos planos urbanos.	10	10			X
11	Formas de organización territorial	Tema centrado no coñecemento da organización territorial do Estado español en comunidades autónomas e provincias.	5	5	X		
12	España en Europa e no mundo	Unidade que analiza as relacións de España no marco da Unión europea e a súa posición no mundo.	5	5			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	A xeografía e o estudo do espazo xeográfico	5

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Empregar a escala apropiada para localizar ou representar con apoio das TIC, calquera fenómeno físico ou humano xustificando os métodos e datos elixidos e a delimitación de rexións ou categorías de análises, así como de áreas de transición.	Emprega as TIC para procurar información, indagar, afondar en contidos ou para contrastar resultados dos traballos realizados en clase.	PE	100
CA2.2 - Reflexionar sobre a percepción do espazo xeográfico localizando e recoñecendo en mapas rexións xeomorfolóxicas e bioclimáticas con características comúns e específicas, destacando a súa achega á sostibilidade do medio.	Coñece a tipoloxía das cartografías e os elementos constitutivos das mesmas e aplica de forma práctica a calquera mapa que mostre fenómenos xeomorfolóxicos, bioxeográficos ou humanos.		
CA2.4 - Reelaborar saberes sobre fenómenos naturais e humanos relevantes a diferentes escalas e en novos contextos, aplicando o pensamento xeográfico, mobilizando e revisando criticamente coñecementos previos e novos, diagnosticando problemas e oportunidades, e razoando sobre posibles previsións e solucións.	Aprende a definir conceptos, a responder cuestións empregando a terminoloxía adecuada e a elaborar sínteses referidas ao pensamento xeográfico ou a calquera cuestión ambiental, humana e económica, analizando as causas, determinando as consecuencias e formulando posibles solucións.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - España: localización e situación xeográfica no mundo a través de mapas de relevo, bioclimáticos e políticos. Posición relativa de España no mundo en diferentes indicadores socioeconómicos. A situación periférica de Galicia. Xeoposicionamento e dispositivos móbiles. - Factores físicos e diversidade de paisaxes e ecosistemas. Análise dos condicionantes xeomorfolóxicos, bioclimáticos, edáficos, hídricos e relativos ás actividades humanas e prevención dos riscos asociados para as persoas.

UD	Título da UD	Duración
2	O relevo español: a súa diversidade xeomorfolóxica	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Empregar a escala apropiada para localizar ou representar con apoio das TIC, calquera fenómeno físico ou humano xustificando os métodos e datos elixidos e a delimitación de rexións ou categorías de análises, así como de áreas de transición.	Aprende a analizar e comentar un mapa topográfico e procura información mediante as TIC sobre o analizado. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100
CA1.4 - Expresar a necesidade de preservar o medio ambiente, indagando sobre os impactos dos modos de produción, distribución e consumo a escala local e global, e propoñendo actuacións de mellora.	Aprende a preservar o medio ambiente entendendo a orixe e evolución xeomorfolóxica do relevo insular e peninsular español. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG. Define termos e conceptos en relación á xeografía física.		
CA2.2 - Reflexionar sobre a percepción do espazo xeográfico localizando e recoñecendo en mapas rexións xeomorfolóxicas e bioclimáticas con características comúns e específicas, destacando a súa achega á sostibilidade do medio.	Comenta os mapas das áreas litolóxicas de España e gráficas e bosquejos do relevo silíceo e calcario e sinala a fragilidade destes espazos no marco da sostibilidade. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - España: localización e situación xeográfica no mundo a través de mapas de relevo, bioclimáticos e políticos. Posición relativa de España no mundo en diferentes indicadores socioeconómicos. A situación periférica de Galicia. Xeoposicionamento e dispositivos móbiles. - Factores físicos e diversidade de paisaxes e ecosistemas. Análise dos condicionantes xeomorfolóxicos, bioclimáticos, edáficos, hídricos e relativos ás actividades humanas e prevención dos riscos asociados para as persoas.

UD	Título da UD	Duración
3	A diversidade climática e a vexetación	12

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Empregar a escala apropiada para localizar ou representar con apoio das TIC, calquera fenómeno físico ou humano xustificando os métodos e datos elixidos e a delimitación de rexións ou categorías de análises, así como de áreas de transición.	Emprega as TIC para observar os fenómenos meteorolóxicos e bioxeográficos que se estudan na unidade. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100
CA1.2 - Crear produtos propios individuais ou en grupo con fins explicativos, comunicando diagnósticos, propoñendo hipóteses ou conclusións e aplicando eficientemente as TIC.	Elabora un informe sobre os factores xeográficos e termodinámicos que inflúen no clima de España e define termos en relación á climatoloxía e bioxeografía empregando vocabulario apropiado. Contrasta os datos e procura información en páxinas web estatais. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		
CA2.2 - Reflexionar sobre a percepción do espazo xeográfico localizando e recoñecendo en mapas rexións xeomorfolóxicas e bioclimáticas con características comúns e específicas, destacando a súa achega á sostibilidade do medio.	Analiza mapa de temperaturas e precipitacións e aprende a información que ofrecen os mapas do tempo. Analiza un climograma e faino corresponder cun dos dominios climáticos españois. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		
CA2.3 - Identificar a diversidade e singularidade de paisaxes naturais comparando a súa distribución, características e contrastes no ámbito autonómico, realzando o territorio de Galicia, de España e de Europa, así como formas humanas de relación con esas contornas.	Aprende a elaborar unha cliserie de vexetación e a analizar a información que se reflite nela. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - España: localización e situación xeográfica no mundo a través de mapas de relevo, bioclimáticos e políticos. Posición relativa de España no mundo en diferentes indicadores socioeconómicos. A situación periférica de Galicia. Xeoposicionamento e dispositivos móbiles. - Factores físicos e diversidade de paisaxes e ecosistemas. Análise dos condicionantes xeomorfolóxicos, bioclimáticos, edáficos, hídricos e relativos ás actividades humanas e prevención dos riscos asociados para as persoas. - Diversidade climática de Galicia e España. Análises comparativas de distribución e representación de climas. Emerxencia climática: cambios nos padróns termopluviométricos; causas, consecuencias e medidas de mitigación e adaptación. Estratexias de interpretación do tempo e alertas meteorolóxicas; webs e aplicacións móbiles.

UD	Título da UD	Duración
4	A hidrografía	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Crear produtos propios individuais ou en grupo con fins explicativos, comunicando diagnósticos, propoñendo hipóteses ou conclusións e aplicando eficientemente as TIC.	Define termos e conceptos propios da hidrografía procurando fontes de información impresas ou dixitais. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100
CA2.1 - Extraer información de paisaxes naturais e humanizadas analizando fontes visuais, distinguindo elementos xeográficos e interpretando a influencia e interrelacións de factores físicos e humanos.	Aprende a analizar hidrogramas, a extraer información deles e a incorporar esta información á análise das paisaxes naturais. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - España: localización e situación xeográfica no mundo a través de mapas de relevo, bioclimáticos e políticos. Posición relativa de España no mundo en diferentes indicadores socioeconómicos. A situación periférica de Galicia. Xeoposicionamento e dispositivos móbiles. - Factores físicos e diversidade de paisaxes e ecosistemas. Análise dos condicionantes xeomorfolóxicos, bioclimáticos, edáficos, hídricos e relativos ás actividades humanas e prevención dos riscos asociados para as persoas.

UD	Título da UD	Duración
5	As paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Extraer información de paisaxes naturais e humanizadas analizando fontes visuais, distinguindo elementos xeográficos e interpretando a influencia e interrelacións de factores físicos e humanos.	Extrae información das paisaxes naturais atlánticas, mediterráneas ou de montaña empregando fontes visuais, gráficas ou ilustracións, poñendo en relación os factores físicos e humanos que interactúan. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100
CA2.3 - Identificar a diversidade e singularidade de paisaxes naturais comparando a súa distribución, características e contrastes no ámbito autonómico, realizando o territorio de Galicia, de España e de Europa, así como formas humanas de relación con esas contornas.	Define termos e conceptos desta unidade para entender a importancia das paisaxes e a súa necesidade de conservalas no contexto da sustentabilidade. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		
CA3.3 - Valorar todo impacto da acción antrópica desde o principio de sostibilidade, recoñecendo a complexidade sistémica do medio natural e das propias actividades humanas.	Elabora un informe sobre as repercusións ambientais da acción humana sobre o medio ambiente. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Factores físicos e diversidade de paisaxes e ecosistemas. Análise dos condicionantes xeomorfolóxicos, bioclimáticos, edáficos, hídricos e relativos ás actividades humanas e prevención dos riscos asociados para as persoas. - Diversidade climática de Galicia e España. Análises comparativas de distribución e representación de climas. Emerxencia climática: cambios nos padróns termopluviométricos; causas, consecuencias e medidas de mitigación e adaptación. Estratexias de interpretación do tempo e alertas meteorolóxicas; webs e aplicacións móbiles. - Biodiversidade, chans e rede hídrica. Características por rexións naturais. Impacto das actividades humanas e efectos sobre estas: perda de biodiversidade, de chans e xestión da auga. Interpretación de imaxes, cartografía e datos. Riscos xerados polas persoas. - Políticas ambientais en Galicia, en España e na Unión Europea: uso de ferramentas de diagnóstico. A rede de espazos naturais protexidos e a Rede Natura 2000. O debate sobre os cambios do modelo de desenvolvemento: o principio de sostibilidade. - A poboación española: análise da súa estrutura e desequilibrios. Interpretación causal de datos, gráficos e mapas: tendencias pasadas, presentes e proxeccións. Vantaxes e inconvenientes dos movementos migratorios; o respecto pola diversidade étnica cultural. O reto demográfico: envellecemento e despoboamento rural.

UD	Título da UD	Duración
6	A poboación española	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Cuestionar modos de vida insostibles mediante a análise xeográfica de todo tipo de fontes de información que traten os retos ecosociais presentes e futuros, e desde argumentos fundados na relevancia e a necesidade das accións para afrontalos.	Emprega distintas fontes de información para definir termos e conceptos relacionados co fenómeno xeográfico estudado e entende porque son importantes para entendelo presente e futuro da poboación española. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100
CA3.2 - Debater sobre os retos naturais e sociais de España de forma comprometida e respectuosa con opinións alleas, utilizando estratexias orais con apoio dixital de gráficos, imaxes e cartografía, e manexando datos rigorosos.	Analiza a gráfica da transición demográfica en España e debate sobre o futuro da poboación no país tendo en conta o réxime demográfico actual ou moderno. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		
CA3.5 - Argumentar a orixe dos desequilibrios socioeconómicos de España e Europa analizando os factores de localización das actividades económicas e da poboación nunha sociedade terciarizada.	Elabora unha síntese que recolla as dinámicas demográficas actuais tendo en conta os desequilibrios territoriais no movemento natural da poboación así como a importancia dos movementos migratorios. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		
CA4.2 - Xustificar a necesidade dos mecanismos de compensación das desigualdades individuais e territoriais identificando os procesos pasados e recentes, así como as súas causas e consecuencias sociolaborais en relación cos procesos produtivos.	Analiza taxas demográficas españolas ou galegas e tira as consecuencias sociolaborais que se poidan derivar deses resultados. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.3 - Argumentar a orixe dos desequilibrios socioeconómicos de España e Europa analizando os factores de localización das actividades económicas e da poboación nunha sociedade terciarizada, e propoñendo solucións desde un punto de vista sostible.	Elabora, analiza e comenta pirámides de poboación e emprega estas para argumentar como a demografía actual pode influir nos desequilibrios socioeconómicos da actualidade. Propón medidas para atallar o descenso demográfico. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A poboación española: análise da súa estrutura e desequilibrios. Interpretación causal de datos, gráficos e mapas: tendencias pasadas, presentes e proxeccións. Vantaxes e inconvenientes dos movementos migratorios; o respecto pola diversidade étnica cultural. O reto demográfico: envellecemento e despoboamento rural. - A economía dixital: impacto da "economía colaborativa" e novos modelos de negocio no contexto global e da Unión Europea.

UD	Título da UD	Duración
7	O espazo rural e as actividades do sector primario	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.3 - Argumentar a orixe dos desequilibrios socioeconómicos de España e Europa analizando os factores de localización das actividades económicas e da poboación nunha sociedade terciarizada, e propoñendo solucións desde un punto de vista sostible.	Analiza as transformacións recentes na estrutura agropecuaria española e comenta paisaxes agrarias de España. Comprende o mapa dos espazos pesqueiros e entende a súa importancia para a economía. Define termos e conceptos do sector primario. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Sector primario. Os espazos rurais. Identificación das paisaxes agrarias. Transformacións das actividades agropecuarias: prácticas sostibles e insostibles. O valor socioambiental e económico dos produtos agroalimentarios e forestais de proximidade: indagación de pegadas ecolóxicas e da estrutura sociolaboral. O exemplo galego. Influencia da actual política agraria común no desenvolvemento rural e na sostibilidade. Estudo de casos: etiquetaxes diferenciadas, ecolóxico etc. - Os recursos mariños e a transformación do litoral: pesca, acuicultura e outros aproveitamentos. Sostibilidade e política pesqueira común. O caso galego. Estudo de casos: marisqueo, pesca de baixura e altura, acuicultura, sobreexplotación de caladoiros etc.

UD	Título da UD	Duración
8	As fontes de enerxía e o espazo industrial	11

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.3 - Argumentar a orixe dos desequilibrios socioeconómicos de España e Europa analizando os factores de localización das actividades económicas e da poboación nunha sociedade terciarizada, e propoñendo solucións desde un punto de vista sostible.	Analiza a situación recente da industria en España Aprende a comentar unha paisaxe industrial e recoñece as principais áreas industriais de España e propón medidas de sostibilidade do sector. Define termos e conceptos relacionados co sector secundario. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Sector secundario. Os espazos industriais. Transformacións nas actividades industriais e as paisaxes: materias primas e fontes de enerxía. Avaliación de pegadas ecolóxicas; dependencia e transición enerxéticas; estrutura do tecido industrial, sociolaboral e de emprego indirecto. Impacto da deslocalización sobre sectores da industria española. Estudo de casos: construción, automobilístico, agroalimentario etc. e factores de localización. Espazos industriais e tendencias en Galicia. O debate sobre a influencia das políticas da Unión Europea e a globalización.

UD	Título da UD	Duración
9	O sector servizos	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Valorar a dignidade humana analizando criticamente as consecuencias das nosas accións sobre as condicións laborais e de vida, tanto en España como noutros países, investigando o sistema de relacións económicas globalizadas e os sectores económicos, e expondo solucións razoables.	Comprende a posición de España nun mundo globalizado e apunta algunha medida que axude a mellorar dita situación atendendo á economía ou aos poderes "brandos". Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100
CA4.1 - Valorar todo impacto da acción antrópica desde o principio de sostibilidade recoñecendo a complexidade sistémica do medio natural e das propias actividades humanas.	Analiza a importancia do turismo na economía española comentando paisaxes turísticas e gráficas sobre as recentes tendencias deste sector. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		
CA4.3 - Argumentar a orixe dos desequilibrios socioeconómicos de España e Europa analizando os factores de localización das actividades económicas e da poboación nunha sociedade terciarizada, e propoñendo solucións desde un punto de vista sostible.	Analiza como a sociedade e a economía española se foi terciarizando a través da definición de termos e conceptos deste tema e propón algunhas solucións dende o marco da sostibilidade. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- España: localización e situación xeográfica no mundo a través de mapas de relevo, bioclimáticos e políticos. Posición relativa de España no mundo en diferentes indicadores socioeconómicos. A situación periférica de Galicia. Xeoposicionamento e dispositivos móbiles.
- Sector terciario. Os espazos terciarizados. O modelo de economía circular e os servizos: relacións entre produción, distribución e venda. Análise crítica de pegadas ecolóxicas, estrutura sociolaboral, responsabilidade social corporativa e dos consumidores. Estudo de casos: competitividade e desequilibrios en transporte, comercio, turismo, servizos esenciais etc. e factores de localización. Modelos insostibles de servizos e alternativas. Modelos de ocupación dominante en Galicia.
- A economía dixital: impacto da "economía colaborativa" e novos modelos de negocio no contexto global e da Unión Europea.

UD	Título da UD	Duración
10	O espazo urbano	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.4 - Xustificar a necesidade dos mecanismos de compensación das desigualdades individuais e territoriais identificando os procesos pasados e recentes, así como as súas causas e consecuencias sociolaborais e demográficas.	Elabora un informe que recolla as transformacións recentes na estrutura das cidades en España empregando fontes gráficas de paisaxes urbanas e comenta os planos das cidades de Madrid e Barcelona. Define termos e conceptos do espazo urbano. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Os espazos urbanos en España: as grandes concentracións urbanas nun contexto europeo e mundial. Funcións da cidade e relacións de interdependencia co territorio. Estrutura urbana a través dos planos: repercusións sobre as formas de vida e os impactos ambientais. A especificidade de Galicia: o papel das vilas. Modelos de cidades sostibles. O uso do espazo público. A mobilidade segura, saudable e sostible.

UD	Título da UD	Duración
11	Formas de organización territorial	5

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
-------------------------	------------------------	----	---

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Empregar a escala apropiada para localizar ou representar con apoio das TIC, calquera fenómeno físico ou humano xustificando os métodos e datos elixidos e a delimitación de rexións ou categorías de análises, así como de áreas de transición.	Elabora, co apoio das TIC, o mapa das provincias e das Comunidades Autónomas coas súas capitais. Define termos e conceptos relacionados coa organización territorial de España. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Organización administrativa de España. O estudo dos desequilibrios territoriais nacionais e autonómicos. Utilidade do Atlas Nacional de España e dos indicadores socioeconómicos oficiais. Xestión e ordenación do territorio: o debate sobre as políticas de cohesión e desenvolvemento rexional. Ordenación territorial en Galicia. Situación actual e proxeccións do estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
12	España en Europa e no mundo	5

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Valorar a dignidade humana analizando criticamente as consecuencias das nosas accións sobre as condicións laborais e de vida, tanto en España como noutros países, investigando o sistema de relacións económicas globalizadas e os sectores económicos, e expondo solucións razoables.	Analiza o papel de España no escenario xeopolítico mundial actual presentando importancia ao seu contexto europeo. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.	PE	100
CA3.5 - Argumentar a orixe dos desequilibrios socioeconómicos de España e Europa analizando os factores de localización das actividades económicas e da poboación nunha sociedade terciarizada.	Define conceptos como o desenvolvemento sustentable ou o movementos antiglobalización para entender a súa importancia nunha sociedade cada vez máis terciarizada. Contidos fixados polas rúbricas da CIUG.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<p>- España no mundo. España ante a globalización: ameazas e oportunidades. Contexto xeopolítico mundial e participación en organismos internacionais. Cooperación internacional e misións no exterior. Diagnóstico dos compromisos cos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible. Galicia no contexto mundial.</p> <p>- España en Europa: localización de países e aspectos naturais. A Unión Europea na actualidade: a súa influencia en situacións cotiás. Análise de desequilibrios territoriais e políticas de cohesión a través do uso de mapas e de indicadores socioeconómicos. A posición de Galicia no contexto europeo.</p> <p>- A poboación española: análise da súa estrutura e desequilibrios. Interpretación causal de datos, gráficos e mapas: tendencias pasadas, presentes e proxeccións. Vantaxes e inconvenientes dos movementos migratorios; o respecto pola diversidade étnica cultural. O reto demográfico: envellecemento e despoboamento rural.</p>

4.1. Concrecións metodolóxicas

A metodoloxía didáctica neste etapa será nomeadamente activa e participativa, favorecendo o traballo individual e o cooperativo do alumnado, así como o logro dos obxectivos e das competencias correspondentes.

A intervención educativa debe ter en conta como principio a diversidade do alumnado, entendendo que deste xeito se garante o desenvolvemento de todos/as os/as alumnos/as e máis unha atención personalizada en función das necesidades de cadaquén.

Coa finalidade de promover a comprensión de lectura e de uso da información, dedicarase un tempo á lectura na práctica docente.

Promoverase a integración e o uso das tecnoloxías da información e da comunicación na aula, como recurso metodolóxico eficaz para desenvolver as tarefas de ensino e aprendizaxe.

Para unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, deberán deseñarse actividades de aprendizaxe integradas que lle permitan ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo. Para isto, aproveitaranse as posibilidades que ofrecen as metodoloxías de proxectos, entre outras, así como os recursos e as actividades da biblioteca escolar.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. A Xeografía permite desenvolver metodoloxías activas nas que, como xa se citou, o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación.

En segundo de bacharelato terase en conta o carácter propedéutico da preparación das probas ABAU para deseñar os instrumentos de avaliación.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación

BACHARELATO

Segundo o costume no centro non se fixan libros de texto en Bacharelato, sen prexuízo de que o docente poda (informando ao alumnado) fixar algún tipo de material ou manual a comezos do curso. En Xeografía neste curso serán apuntamentos elaborados polo docente e publicados na aula virtual xunto a materiais facilitados pola propia CIUG que serán fundamentais para a preparación da ABAU.

Outros materiais que se empregarán son: mapas, diapositivas, documentais, fragmentos de películas, libros de consulta, prensa escrita. Medios audiovisuais; vídeo, DVD, Canon de vídeo, internet (youtube ou páxinas web seleccionadas), aulas multimedia etc.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Ao comezo de curso realizarase unha proba diagnóstica inicial co fin de detectar o nivel de competencia e a capacidade dos/das alumnos e alumnas. Así mesmo permitirá valorar as diferenzas académicas do alumnado para, en consecuencia, poder establecer as medidas oportunas para atender á diversidade que nos atopamos na aula. Dita avaliación inicial consistirá en exercicios orais e escritos de diferente índole.

Por unha banda, pódese realizar unha proba escrita (de preguntas, de completar textos, de relacionar, de ordenar, etc.) na que se avaliarán contidos xeográficos; pola outra banda, desenvolverase unha avaliación máis aberta e expositiva sobre diversos temas curriculares que permita coñecer as destrezas orais. Así mesmo é recomendable unha proba diagnóstica, oral en boa parte das ocasións, ao comezo de cada Unidade Didáctica coa finalidade de saber os coñecementos previos que ten o alumnado sobre o tema que se vai abordar para, a partir deles, seguir construíndo os seus saberes. Dita proba inicial realizarase axustándose a cada unidade, pero en liñas xerais consistirá na elaboración de cuestionarios, test, enunciados de verdadeiro falso, tormenta de ideas, entrevistas, asembleas, redaccións, visualización comentada de pequenos audiovisuais, pescudas....

Outra das vantaxes da avaliación inicial é a de ofrecer información sobre a predisposición do alumnado cara o tema que se vai a traballar, permitindo concretar os contidos que suscitan maior interese ou que se descoñecen totalmente. Ademais dá pé a definir a didáctica e a metodoloxía para abordar a unidade. Outro aspecto importante destas probas diagnósticas é que permiten detectar as confusións e incorreccións que os estudantes teñen sobre os contidos a tratar e que van precisar aclaración e rectificación, sendo idóneo plantexarlles que sexan eles/elas mesmos/as os que, por medio de pescudas, cheguen ás conclusións exactas. Por último, puntualizar que estas probas iniciais non teñen por que se valoradas numericamente xa que non entran no cómputo de cálculo da cualificación do alumnado. É moi importante prestar atención á AVALIACIÓN INICIAL e ademais do dito anteriormente, este Departamento ten establecido un protocolo a seguir.

Entendemos a avaliación como unha ferramenta de mellora do rendemento e formación do alumnado e da metodoloxía, tácticas didácticas, actividades, etc... polo que avaliamos tanto o proceso de aprendizaxe como o proceso de ensino. Comezado o curso celebrárase a avaliación inicial que resulta fundamental para axustar as medidas necesarias en función das carencias do alumnado. Estará coordinada pola xefatura de estudos e participará o equipo docente xunto coa orientadora do centro. No deseño da avaliación inicial teranse en conta os seguintes aspectos:

1.- Características do alumno ou alumna en canto a: actitude, motivación, intereses, habilidades sociais, autoconcepto.

2.- Entorno socio-familiar: datos destacables que poidan influir no proceso de ensinanza aprendizaxe.

3.- Contexto educativo incidindo en dous aspectos: aula e dinámica grupal na que vai desenvolver a aprendizaxe do alumno ou alumna e a súa historia escolar.

4.- Competencia curricular nas áreas instrumentais (comprensión lectora, comprensión escrita, resolución de problemas) e coñecemento e procedementos básicos de Xeografía.

Podemos empregar múltiples instrumentos: probas escritas, observación na aula os primeiros días de clase polo profesorado, entrevistas, informes de orientación, os propios informes individualizados do alumnado, a análise de produción do alumno e alumna (resumos, traballos, probas, caderno de clase, etc). Este coñecemento das características básicas do alumnado vai permitir tomar unha serie de decisións a adoptar relativas a:

a) Planificar e programar as actividades docentes.

b) Tomar medidas de atención á diversidade na aula.

c) Escoller metodoloxías e estratexias didácticas e pedagóxicas a empregar.

d) Orientar a organización da aula, das actividades a desenvolver; en síntese da propia programación.

Con carácter xeral:

- Repaso selectivo da materia de xeografía de cursos anteriores durante varias sesións lectivas

- Medidas de reforzo ou intervención máis permanentes, de ser o caso, e tras o informe correspondente do Departamento de Orientación, con alumnado con necesidades específicas de apoio.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	5	10	10	10	5	10	10	10	10	10
Proba escrita	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Unidade didáctica	UD 11	UD 12	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	5	5	100
Proba escrita	100	100	100

Criterios de cualificación:

Instrumentos de avaliación

No Departamento de Xeografía e Historia, os instrumentos de avaliación empregados polo docente poderán ser:

- Probas escritas, atendendo aos contidos estudados. Neles será preciso acadar os niveis mínimos considerados polo docente. O alumno que empregue medios ilícitos na realización das probas escritas será puntuado con un 0 nesa proba.
- Presentación de sínteses e comentarios, realización de traballos, individuais ou en grupo, voluntarios ou obrigatorios, e/ou informes sobre visitas a exposicións ou lugares de interese.
- O caderno do alumno/a, no que se reflectirá cada un dos temas estudados a través de: notas recollidas na clase, esquemas dos contidos, utilización dun vocabulario específico, realización dos exercicios e actividades propostos na clase.
- De cando en vez, o profesor/a revisará o caderno e valorará cando menos: a continuidade no traballo, a corrección dos contidos, a presentación e a autocorrección por parte do alumno/a, segundo a posta en común realizada na aula.
- Tamén poderán ser tidas en conta as intervencións na aula: preguntas, opinións, respostas correctas, participación en debates....

- Por outra banda, con carácter xeral, deberase avaliar:
- A utilización dun vocabulario específico das Ciencias Sociais.
- A claridade, precisión e rigor no uso da lingua.
- A presentación correcta en traballos, caderno, exames...

Criterios de cualificación no Bacharelato

A cualificación de cada trimestre será o resultado da suma das cualificacións obtidas polo alumno nos seguintes apartados, de acordo coa ponderación proposta para cada un deles:

Instrumentos de avaliación:

a) Probas escritas (exames) cada proba valorarase de 0 a 10 puntos. A nota de este apartado será unha media das cualificacións obtidas nas distintas probas.

Ponderación: 90%.

b) Actividades (exercicios realizados na aula ou no domicilio) e/ou o caderno de clase. O caderno de clase ou cada exercicio valoraranse de 0 a 10 puntos. A nota de este apartado será unha media das cualificacións obtidas no caderno de clase e en cada un dos exercicios nos que se terá en conta aspectos: presentación, redacción, contidos e ortografía.

Ponderación: 10%.

A valoración de cada proba do (apartado a) farase de acordo cos criterios de cualificación e puntuación que se establecerán ao inicio de cada unha.

A valoración do apartado b realizarase con rúbricas que inclúan cando menos: presentación, redacción e contidos.

Do mesmo xeito, na valoración do caderno de clase teranse en conta: presentación, redacción, posta ao día (o caderno poderá ser revisado polo profesor en calquera momento) e contidos.

Cualificacións das avaliacións trimestrais en 2º de Bacharelato

Haberá tres sesións de avaliacións parciais ao longo do curso. As cualificacións trimestrais serán a media ponderada dos distintos instrumentos de avaliación citados no apartado anterior. Os resultados da avaliación das materias expresaranse mediante cualificacións numéricas de cero a dez e consideraranse cualificacións negativas as cualificacións inferiores a cinco.

De conformidade co establecido na normativa vixente, as cualificacións de cada avaliación consignaranse na acta e no boletín correspondentes cunha cualificación numérica na escala do 1 ao 10, sen cifras decimais.

A cualificación trimestral redondearase (só aos efectos de superación da materia) nas cualificacións insuficientes, de xeito que o decimal se asimilará ao enteiro superior se o seu valor é 4,5 ou superior e ao anterior nos restantes casos. Así, a unha cualificación trimestral de 4,5 corresponderalle 5 (SU) na cualificación da avaliación; a unha cualificación trimestral de 4,4 corresponderalle unha cualificación na avaliación de 4 (IN).

Teranse en conta os diferentes aspectos reseñados anteriormente (probas escritas,

caderno....). Ao ser a avaliación continua e contemplar múltiples aspectos, a recuperación da parte/partes avaliadas negativamente farase no transcurso do curso escolar; se ben en cumprimento do disposto na Orde do 25 de xaneiro de 2022 polo que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato no sistema educativo de Galicia: a avaliación parcial terceira pode coincidir coa

avaliación final do periodo ordinario.

Cualificación da avaliación final do periodo ordinario

Respecto aos criterios para determinar a cualificación final e conforme ás modificacións da Orde do 25 de xaneiro de 2022 polo que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato no sistema educativo de Galicia:

-Avaliación final do periodo ordinario (no mes de xuño). A cualificación final será a nota media das tres avaliacións trimestrais. Só a efectos de superación da materia se practicará o redondeo dende os 4,5 puntos, pero este redondeo non será de aplicación a outras cualificacións distintas do 4,5. Considerarase superada a materia cando, logo de efectuado o redondeo establecido no apartado anterior, se obteña unha puntuación, igual ou superior a 5 puntos. O docente poderá, se o considera, calcular esta nota empregando os decimais que o alumno obtivera na media ponderada de cada trimestre.

Con carácter xeral, para superar a materia requirírase a superación das tres avaliacións. No obstante, pode superarse a materia cunha avaliación suspensa sempre que a cualificación desta sexa de 4 puntos e a nota media das tres avaliacións sexa igual ou superior a 5 puntos unha vez aplicado o redondeo previsto no apartado anterior.

- O alumno que non superara a materia porque a nota media das tres avaliacións non é igual ou superior a 5 puntos, disporá no periodo abranguido entre a realización da avaliación final ordinaria, e ata as datas de celebración das probas extraordinarias de actividades de apoio, reforzo e recuperación nas sesións de docencia, de cara á realización das probas extraordinarias.

Esta proba ou probas versarán sobre as avaliacións parciais (1ª, 2ª ou 3ª) non superadas polo alumno, e se poderán xuntar nunha proba única se é o caso, atendendo aos mínimos esixibles fixados polo docente.

- O alumnado que, finalizados os periodos de avaliación final do periodo ordinario, obteña unha cualificación suficiente para superar a materia, adicará o tempo entre avaliación final ordinaria e a avaliación final extraordinaria á preparación da avaliación de acceso á universidade.

Criterios de recuperación:

O alumno que, na avaliación, obteña unha cualificación de 1, 2, 3 ou 4 puntos, deberá realizar a correspondente proba de recuperación.

As probas de recuperación terán preferentemente lugar nos primeiros días do seguinte trimestre ou cando o docente considere. Se é preciso realizar unha recuperación da 3ª avaliación porque o alumno non acadou unha cualificación suficiente para superar a materia, a recuperación realizarase no momento da proba extraordinaria prevista.

Cualificación da avaliación final do periodo ordinario.

Respecto aos criterios para determinar a cualificación final e conforme ás modificacións da Orde do 25 de xaneiro de 2022 polo que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato no sistema educativo de

Galicia:

-Avaliación final do periodo ordinario (no mes de xuño). A cualificación final será a nota media das tres avaliacións trimestrais. Só a efectos de superación da materia se practicará o redondeo dende os 4,5 puntos, pero este redondeo non será de aplicación a outras cualificacións distintas do 4,5. Considerarase superada a materia cando, logo de efectuado o redondeo establecido no apartado anterior, se obteña unha puntuación, igual ou superior a 5 puntos. O docente poderá, se o considera, calcular esta nota empregando os decimais que o alumno obtivera na media ponderada de cada trimestre.

Con carácter xeral, para superar a materia requirírase a superación das tres avaliacións. No obstante, pode superarse a materia cunha avaliación suspensa sempre que a cualificación desta sexa de 4 puntos e a nota media das tres avaliacións sexa igual ou superior a 5 puntos unha vez aplicado o redondeo previsto no apartado anterior.

- O alumno que non superara a materia porque a nota media das tres avaliacións non é igual ou superior a 5 puntos, disporá no periodo abranguido entre a realización da avaliación final ordinaria, e ata as datas de celebración das probas extraordinarias de actividades de apoio, reforzo e recuperación nas sesións de docencia, de cara á realización das probas extraordinarias.

Esta proba ou probas versarán sobre as avaliacións parciais (1ª, 2ª ou 3ª) non superadas polo alumno, e se poderán xuntar nunha proba única se é o caso, atendendo aos mínimos esixibles fixados polo docente.

- O alumnado que, finalizados os periodos de avaliación final do periodo ordinario, obteña unha cualificación suficiente para superar a materia, adicará o tempo entre avaliación final ordinaria e a avaliación final extraordinaria á preparación da avaliación de acceso á universidade.

6. Medidas de atención á diversidade

Débase ter en conta que o tratamento que se concede á atención a diversidade na etapa de Bacharelato presenta unhas características diferentes que o concedido na Educación Secundaria Obrigatoria. Desta forma, neste nivel educativo e nesta materia específica, a diversidade fai referencia á necesidade de ser atendidas adaptacións de acceso, medidas concretas de material, sen chegar en ningún caso a tomar medidas curriculares significativas.

Este nivel educativo, ten como obxectivo ofrecer unha capacidade dunha cultura común, pero resaltando as

peculiaridades do alumno, de acordo coas súas capacidades, motivacións e intereses; nese sentido, as profesoras de estes cursos adoptarán unha metodoloxía que favoreza a aprendizaxe de todo o alumnado na súa diversidade. Por iso proporanse actividades abertas, para que o alumno ou alumna realíceas segundo as súas posibilidades, cunha gradación de dificultade en cada unidade didáctica, e organizaranse as aprendizaxes mediante proxectos motivadores que, á súa vez, axuden a relacionar e aplicar coñecementos.

Os contidos dos libros de texto veñen complementados con actividades moi diversas. Deste modo, o profesor elixirá aquelas estratexias de ensino- aprendizaxe adaptadas ao nivel do grupo-clase.

Outras medidas de atención á diversidade na ESO xa non dependen directamente do noso departamento, senón do equipo directivo ou do Departamento de Orientación segundo as directrices enviadas na Circular 8/2009 da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa mediante as cales se regulan as medidas de atención á diversidade para o alumnado de Educación Secundaria Obrigatoria.

Tomaremos en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe que desenvolva cada alumno de modo particular, a súa actividade intelectual, o seu nivel de coñecementos sobre a materia que abordaremos, así como o alumnado que polas súas características físicas, sensoriais ou doutro carácter (alumnado procedente doutros países con idioma diferente ou cun baixo nivel de coñecemento) non poida seguir da mesma forma o currículo.

Para facilitar a atención á diversidade tomaranse en conta as seguintes medidas:

1. Desdobrar o grupo segundo as actividades que se planifiquen e se as condicións permíteno.
2. Reforzar os contidos (pois, por distintas razóns, determinado alumnado atopa maiores dificultades das habituais na súa aprendizaxe).
3. Propiciar a indagación e a investigación (axustando o grao de complexidade das mesmas).
4. Realizar ampliacións dalgúns contidos ou temas para certos alumnos que así o requiran (propiciando así a análise).
5. Estimular a motivación do alumnado.
6. Adaptar a complexidade dos contidos fundamentais para traballar con esixencias distintas.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Educación cívico-social	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Educación ambiental	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Educación para a igualdade						X		
ET.4 - Emprendemento								
ET.5 - Comprensión lectora, oral e escrita	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sustentable					X		X	X
ET.7 - Educación para a paz						X		
ET.8 - Educación para o consumidor				X			X	X

	UD 9	UD 10	UD 11	UD 12
ET.1 - Educación cívico-social	X	X	X	X

	UD 9	UD 10	UD 11	UD 12
ET.2 - Educacion ambiental	X	X	X	X
ET.3 - Educación para a igualdade				X
ET.4 - Emprendemento	X			
ET.5 - Comprensión lectora, oral e escrita	X	X	X	X
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sustentable	X	X		X
ET.7 - Educación para a paz			X	X
ET.8 - Educación para o consumidor	X			

Observacións:

As materias do departamento de ciencias sociais son susceptible de vincularse con moitos temas transversais que leven á reflexión crítica e á educación en valores, sobre todo a través do traballo habitual na clase, a valoración do papel desempeñado polos gobernos nos diferentes períodos da historia da sociedade, o papel da muller no ámbito político ou cultural, ou en xeografía, con temas como o coidado do medio ambiente, a sustentabilidade, a acción antrópica na paisaxe natural. A variedade de contidos dos textos xornalísticos, por exemplo, permite a reflexión sobre case todos os temas transversais da actualidade podendo ver a permanencia o a evolución no tempo.

- Educación para a paz

Pode considerarse este contido transversal a partir da análise da propia historia universal e de España de todos os tempos, mesmo dos textos xornalísticos actuais e a partir dos cales farase fincapé na importancia de considerar os códigos ideolóxicos, relixiosos e políticos, territoriais dos feitos que son noticia para unha comprensión cabal da mensaxe, na que se inclúan as distintas visións do mundo que existiron e que aínda perduran na actualidade. Por exemplo, as terribles circunstancias da Guerra Civil e as súas dramáticas consecuencias que tan terriblemente afectaron á poboación.: a morte e o exilio de moitos españois, a pobreza, a violencia, a censura e o control dos cidadáns.

- Educación moral e cívica

A análise do discurso propicia a percepción de trazos culturais e ideolóxicos presentes nos textos, sobre todo, a partir dos elementos de subxetividade. O traballo con textos para adquirir coñecemento da orixe, formación e expansión de diferentes ideoloxías políticas e relixiosas existentes e fomentar a tolerancia e o respecto. Debemos ter en conta que nas aulas do noso instituto será cada vez máis frecuente a presenza de alumnos de outras realidades culturais, lingüísticas, relixiosas. A lectura e a interpretación de moitos textos históricos e de diferentes etapas históricas axudan a reflexionar sobre o valor fundamental da vida, a paz, a concordia e a xustiza, desde as diferentes visións do mundo.

Moitas veces obsérvanse problemas sociais e morais, non moi diferentes dos que se producen na sociedade actual (intolerancia, persecucións, corrupción, falseamento, ambición pola posesión de outros espazos territoriais, polo diñeiro e o poder, analfabetismo, violencia,), o cal permitiranos a reflexión crítica sobre a conduta dos personaxes e as situacións polas que atravesan e a súa relación co mundo real.

- Educación do consumidor

Aínda que este tema transversal podería ser analizado desde as diferentes áreas das ciencias sociais, é na disciplina da xeografía onde mellor poderá ser tratado e apreciar como a sociedade transformouse dende una sociedade autosuficiente a unha partírase dunha análise a persuasión, a sedución e os mecanismos da manipulación empregados pola publicidade, como instrumento básico para aumentar o nivel de vendas dos produtos das empresas que os publicitan.

Demostrar cómo a demanda eleva a oferta se eses produtos anúncianse , a que hora se anuncian e en que medios. Debe facerse fincapé en que o obxectivo final do discurso publicitario é fomentar o consumo do produto ou servizo ofertado, polo que non escatima en medios para conseguilo, desde a realización de estudos psicolóxicos (que indagan nas apetencias e desexos inconscientes dos consumidores) e sociolóxicos (valores sociais que conveñen exaltar), ata o recurso da publicidade encuberta ou subliminar, cada vez máis utilizada no cine e a televisión. O coñecemento destes feitos permitirá ao alumnado detectar a intencionalidade enganosa, adoptar unha actitude crítica e consumir dun xeito responsable.

Verase especialmente o poder dos medios de comunicación, tanto na información xeral coma no ámbito do consumo.

- Educación para a igualdade de oportunidades de ambos os sexos

Pódese abordar este contido transversal partindo directamente da lectura dos artigos 10 e 14 da Lei Orgánica 1/2004, dado que neles protéxense os dereitos da muller e salvagardan a igualdade entre home e muller no ámbito da publicidade e dos medios da comunicación. Tamén se pode utilizar o anuncio institucional do Ministerio de Igualdade sobre, os maltratadores. A análise dos contidos da prensa e dos medios de comunicación e, sobre todo, das páxinas de contacto dalgúns xornais, servirá para tratar simultaneamente o tema da explotación da muller como obxecto sexual e o tema da educación moral e cívica.

Por outra banda, a historia conta con una longa traxectoria onde poder analizar que o papel da muller estaba relegado ao ámbito doméstico, que a súa consideración social era reducida, que estivo suxeita as convencións políticas ou relixiosas,

- Educación ambiental

En Xeografía dedícanse sempre uns temas especiais, polo que case non debería considerárselle tema transversal. Forma parte dos nosos currículos, pero o que si podería incluílo nun tema transversal fora o análise dos comportamentos do día a día no aula (limpeza, reciclaxe dos materiais utilizados, ruído).

- Educación sexual

O noso alumnado non carecen de información relacionada con este tema, polo que non é información o que máis

necesitan, senón educación. Pódense aproveitar algúns dos textos xornalísticos utilizados para a análise da, igualdade de oportunidades para ambos os sexos, os textos literarios, debates e coloquios, televisivos ou preparados polos propio alumnado,, que poden servir como punto de partida para traballar este tema. En moitas deses textos móstranse as consecuencias da ignorancia sexual, comportamentos abusivos, de explotación e malos tratos, hábitos pouco saudables en relación co sexo,

- Educación para a saúde

Este tema pódese tratar, en moitas ocasións, de forma paralela ao anterior e a partir do, mesmo tipo de textos. Engadiríase o tema das drogas e o do alcoholismo.

- Educación para o coidado e protección do patrimonio artístico e cultural.

O coidado e preservación do noso patrimonio cultural e natural debe ser unha prioridade para calquera sociedade. As identidades locais e rexionais constitúense e reforzan a través dos símbolos, figuras representativas, tradicións que serven de elementos referenciais fundamentais para a conservación do noso patrimonio. A destrución do noso patrimonio vai xerar polo tanto unha falta de identidade.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visitas a exposicións e museos	visita a calquera exposición de interese xeográfico planificada ou que poida xurdir.	X	X	X
Saídas didácticas referidas a temas xeográficos	Roteiros xeolóxicos ou percorridos por algún espazo urbano para aplicar os coñecementos adquiridos.	X	X	X

Observacións:

Durante o curso participárase nas actividades proposta polos departamentos de normalización lingüística e da Biblioteca. Ademais das diferentes propostas dentro do departamento que poidan xurdir.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
Planifica leccións, ensina e avalía: 1 Insuficientemente; 2 Suficientemente; 3 Ben; 4 Notablemente; 5 Excelente
Metodoloxía empregada
Demostra coñecemento da materia: 1 Insuficientemente; 2 Suficientemente; 3 Ben; 4 Notablemente; 5 Excelente
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
Aproveita os recursos: NUNCA - ÁS VECES - CASE SEMPRE - SEMPRE
Medidas de atención á diversidade
Crea ambiente de aprendizaxe e aplica as medidas de atención á diversidade: 1 Insuficiente; 2 Suficiente; 3 Ben; 4 Notablemente; 5 Excelente
Clima de traballo na aula
Emprega variedade de recursos: 1 Insuficiente; 2 Suficiente; 3 Ben; 4 Notablemente; 5 Excelente

Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
NUNCA - ÁS VECES - CASE SEMPRE - SEMPRE
Outros
É ordenado nas explicacións: NUNCA - ÁS VECES - CASE SEMPRE - SEMPRE

Descrición:

O profesorado debe someterse á avaliación do seu proceso de ensino e práctica docente.

- En canto á práctica docente, esta realizarase por medio de enquisas e rúbricas que conteñen unha escala de valoración e que xiran entornó a "sabe", "sabe ser", "sabe facer que" e "sabe como facer", é dicir, sobre coñecementos, motivación, metodoloxía, avaliación, puntualidade e xestión da aula.

- Este cuestionario será proporcionado ao alumnado ao final de cada avaliación ou ao remate do curso. O balance dos resultados vai permitir reconsiderar determinadas actuacións e reformular a programación e a metodoloxía.

- Igual de importante é avaliar o proceso do ensino para o cal dispónse dun cuestionario de autoavaliación cos indicadores de logro puntuables nunha escala de 1 a 10. O cuestionario versa sobre a programación (obxectivos, contidos e temporalización, criterios de avaliación e programación). Sobre o desenvolvemento da programación (contidos, actividades, distribución do tempo, recursos..) e sobre a avaliación (se houbo avaliación inicial, instrumentos axeitados, criterios de cualificación xustos...).

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

É un elemento central da práctica educativa, ao permitírnos coñecer o grao en que os estudantes van adquirindo as aprendizaxes, e permite mellorar, revisar e adaptar os contidos, metodoloxía e procedementos de aprendizaxe. Ademais, pon de manifesto a adecuación dos recursos e denota as insuficiencias.

Propoñemos os seguintes procedementos e instrumentos, co fin de levar a cabo un balance orientativo da acción docente, e o departamento establecerá uns indicadores de logro que se empregarán como referencia.:

- Realizar reunións periódicas para expor as dificultades, aportar materiais apropiados e intercambiar experiencias.

- Reflexionar sobre os resultados das avaliacións e sacar conclusións para rectificar e reaxustar a programación.

- Consultar aos alumnos/as, mediante un cuestionario ou dialogando, sobre as súas dificultades de aprendizaxe, para comprobar se a programación se adecúa ás súas necesidades.

- Elaborar un balance a final de curso a fin de analizar criticamente a intervención educativa e tomar decisións cara o futuro.

Debemos recordar que, como xa sinalamos, haberá tres sesións de avaliación ao longo do curso. Teranse en conta os diferentes aspectos reseñados anteriormente (probos escritos, caderno, asistencia,).

Ao ser a avaliación continua e contemplar múltiples aspectos, a recuperación da parte/partes avaliadas negativamente farase no transcurso do curso escolar; se ben, poden establecerse tres momentos-clave para comprobar se os alumnos/as recuperaron aqueles aspectos avaliados negativamente, estes serán posteriores a cada avaliación.

9. Outros apartados